

14 juni Utrecht, Muziekcentrum
Vredenburg, 20.15 uur
17 juni Amsterdam, Theater Carré,
20.15 uur

Nederlands Blazers Ensemble

Dirigenten Reinbert de Leeuw
Steve Reich
Lucas Vis

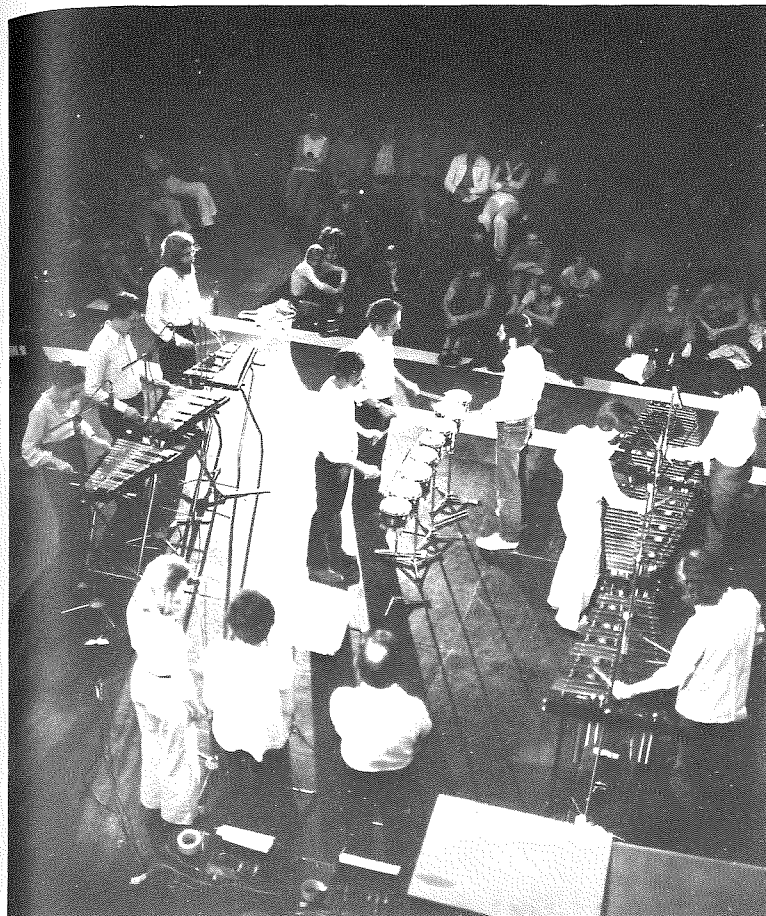
S. Reich Music for Pieces of Wood
(version for tuned cow bells)
Violin Phase
Music for Mallet Instruments
Voices and Organ

Music for a Large Ensemble
(eerste uitvoering)
geschreven in opdracht van het
Holland Festival

L. Andriessen Mausoleum
(eerste uitvoering)
geschreven in opdracht van het
Amsterdams Fonds voor de
Kunst, op verzoek en met
medewerking van het Holland
Festival

*Boven: Steve Reich Ensemble 'Drumming'.
Onder: Nederlands Blazersensemble.*

Music for Pieces of Wood

Bob Becker *tuned cow bells*
 Steve Reich
 Glen Velez
 Paul Koek
 Michael de Roo

Violin Phase

Shem Guibbory

Music for Mallet Instruments, Voices and Organ

Gerrie de Vries *stemmen*
 Dieuwke Aalbers
 Marianne Blok
 Maarten Bon *orgel*
 Willy Goudswaard *marimba's*
 Bob Becker
 Glen Velez
 Steve Reich
 Michael de Roo *vibrafoon*
 Luc Nagtegaal *glockenspiele*
 Wim Vos

Music for a Large Ensemble

Gerrie de Vries *stemmen*
 Dieuwke Aalbers
 Rien de Reede *fluiten*
 Thies Roorda
 Hens Otter *klarinet/basklarinet*
 Jeanet Ramseram
 Leo van Oostrom *sopraansaxofoons*
 Albert Beltman
 Peter Masseurs *trompetten*
 Ad Klink
 Peter Wintjes
 Hans van der Heide
 Shem Guibbory *violen*
 Janneke van der Meer
 René van Ast *cello's*
 Marjolein Meyer
 Maarten Bon *piano's*
 Gerrit Hommerson
 Marja Bon
 Steve Reich
 Willy Goudswaard *marimba's*
 Glen Velez
 Wim Vos
 Michael de Roo

Luc Nagtegaal *xylofoons*

Bob Becker

Paul Koek *vibrafoon*

Benjo Wolfensberger *contrabassen*

Quirijn van Regteren Altena

Mausoleum

Lieuwe Visser *baritons*

Louis Landuyt

Iman Soeteman *hoorns*

Joop Meijer

Pieter Gouderjaan

Eddy van Leeuwen

Bob Stoel

Nico van Vliet

Jan Peeters

Louise Schepel

Peter Masseurs *trompetten*

Ad Klink

Peter Wintjes

Art Moore *trombones*

Hans van Balen

Henk van Bergen

George Wiegel

Henk Guittart *altviolen*

Just Gerretsen

Rena Scholtens

Aimée Versloot

Wim Straesser *cello's*

René van Ast

Daniël Esser

Marjolein Meyer

Quirijn van Regteren Altena *basgitaar*

Maarten Bon *piano's*

Gerrit Hommerson

Michael de Roo *cymbalon*

Luc Nagtegaal *slagwerk*

Paul Koek

Gerda Ockers *harpen*

Douceline Aleven

Steve Reich

Steve Reich werd geboren in 1936 in New York en bracht zijn jeugd door in New York en Californië. Hij studeerde filosofie aan Cornell University, en compositie aan de Juilliard School of Music van 1958-1961, en vervolgens aan Mills College in Californië bij Darius Milhaud en Luciano Berio. In 1966 vormde hij in New York met drie musici een ensemble. Sindsdien heeft hij zijn eigen muziek uitgevoerd met zijn groep, die nu naast instrumentalisten ook zangers omvat, en trad op in geheel Amerika en West-Europa. Hij publiceerde een boek, getiteld 'Writings about music', in 1974. In 1970 kreeg hij een beurs om trom te leren spelen in Afrika bij de Ewe-stam in Ghana. In 1973 en '74 leerde hij de Balinese gamelan bespelen in Berkeley, Californië. Hij kreeg verschillende prijzen en werd uitgenodigd als 'artist-in-residence' naar Berlijn te komen. Reich was met zijn 'musicians' voor het laatst in Nederland in 1976, ook in het kader van het Holland Festival. Veel indruk maakten toen zijn 'Six Pianos' en 'Drumming'.

Music for Pieces of Wood

Music for Pieces of Wood (1973) heeft dezelfde achtergrond als *Clapping Music* (1972); een verlangen muziek te maken met zo simpel mogelijke instrumenten. De claves (cylindrische stukken hard hout) die voor dit stuk zijn voorgeschreven hebben een bijzondere toonhoogte (A, B, Cis, Dis en Dis een octaaf hoger) en moeten sterk kunnen resoneren. Dit stuk is een van de luidste die ik ooit heb gecomponeerd, maar er is geen enkele vorm van versterking voor nodig. Het stuk kan eventueel ook gespeeld worden op gestemde koeienbellen. De structuur is geheel gebaseerd op een ritmische opbouw: de vervanging van rusten door geluidseenheden; het is verdeeld in drie secties van steeds afnemende maatlengten 6/4, 4/4, 3/4.

Violin Phase

Violin Phase (1967) is gecomponeerd hetzij voor viool en drie bandkanalen, hetzij voor vier violen. Wanneer men naar de herhaling van de violen luistert, kan men eerst de lagere tonen horen die uitgroeien tot een bepaald patroon, dan bemerkt men dat de hogere tonen een ander patroon vormen en daarna kunnen de middelste tonen zich hechten aan de lagere, om weer een ander te vormen. Al deze patronen zijn feitelijk aanwezig — zij worden gecreëerd door het in elkaar grijpen van twee, drie of vier vioolpartijen die alle hetzelfde herhaalde patroon spelen, maar niet op elkaar zijn afgestemd. Omdat het de aandacht van de luisteraar is, die grotendeels bepaalt welk gedeelte van welk patroon hij of zij op een bepaald moment hoort, kan het best worden gesproken van een psychisch-artistieke werking van de herhaling en het verschuiven van de verschillende lagen. Sommige patronen merkt men beter op dan andere en worden merkbaarder wanneer er speciaal op gewezen wordt. Dit accentueringsproces werkt d.m.v. het verdubbelen van één van de reeds aanwezige patronen, die dan, na in het begin erg zacht te zijn gespeeld, langzaam in sterktegraad toeneemt, waardoor stap voor stap het gemiddelde geluidsniveau wordt bereikt. Het blijft daarna voortdurend hoorbaar in het geheel, als integrerend onderdeel van het hele klankveld. Op die manier wordt de luisteraar zich bewust van één patroon van de compositie, dat het oor opent voor een volgend en weer een volgend, etc., die overigens allemaal tegelijkertijd klinken in een steeds maar doorgaande stroom van klanken.

Music for Mallet Instruments, Voices and Organ

Music for Mallet Instruments, Voices and Organ werd voltooid in mei 1973 en bestaat uit twee gelijktijdige, op elkaar betrokken ritmische processen. Het eerste is het maat voor maat opbouwen van een duplicaat van een gegeven, zich herhalend, patroon, waarbij het duplicaat een of twee tellen in fase verschilt (evenals in 'Six Pianos'). Dit zet het tweede proces in gang, namelijk dat van vergroting¹⁾ van een gelijktijdig, maar verschillend, zich herhalend patroon. Het eerste proces voltrekt zich bij marimba's tegen marimba's en glockenspielen tegen glockenspielen. Bij deze ritmische constructies voegen zich twee vrouwenstemmen en orgel. Als marimba en glockenspielen hun grootste activiteit bereikt hebben, waarbij de stemmen en het orgel hun notenwaarden tot een maximale lengte gerecht hebben, valt een derde vrouwenstem in en verdubbelt enkele der melodische motieven, die resulteren uit het samenspel der marimba's. Vervolgens laat een vibrafoon snelle vloeiende zestienden horen, waarna de marimba's en de glockenspiele abrupt unisono gaan spelen, terwijl de stemmen en het orgel de lengte van hun noten weer reduceren. Dit gekoppelde proces van ritmische opbouw — vergroting en ritmisch unisono — verkleining speelt zich vier keer af in onderdelen die gemarkeerd worden door verandering in toonaard en maatsoort. Het eerste deel is in F dorisch en 3/4, het tweede in As dorisch en 2/4, het derde in bes kl. t. en 3/4 en het vierde bestaat uit een dominant-undecime accoord op As in 3/4 maat.

¹⁾ vergroting is het verlengen van de duur van noten, die voorheen kortere waarden hadden, waardoor de beweging van de muziek vertraagd wordt.

Music for a Large Ensemble

Music for a Large Ensemble (1978) is een ontwikkeling van twee van mijn vroegere werken, *Music for Mallet Instruments, Voices and Organ* (1973) en *Music for 18 Musicians* (1976). De bezetting is de grootste die ik ooit gebruikt heb en bevat alle orkestrale groepen: strijkers, hout- en koperblazers, slagwerk, waaraan toegevoegd vrouwenstemmen. Alle instrumenten worden akoestisch bespeeld; de strijkers, blazers, piano's en zangeressen worden versterkt met microfoons. Het stuk heeft vijf secties die elk een soort boog vormen (A-B-C-B-A). Aan het begin zijn er wat kortere zinnen, die door augmentatie langer worden en vervolgens, door diminutie, weer naar hun oorspronkelijke lengte terugkeren. Op dat moment verandert de toonaard en/of de maatsoort en begint de volgende sectie. In het midden van elke sectie zijn er wat langere en versierende melodische lijnen waarneembaar in de klarinetten en in de eerste viool: deze zijn kenmerkend voor mijn groeiende belangstelling voor wat langere en meer traditioneel georiënteerde melodieën. Deze belangstelling wortelt in mijn vroege stukken en in mijn

Steve Reich Ensemble 'Music for Mallet Instruments, Voices & Organ'.

studie van het zingen en reciteren der Hebreeuwse Geschriften, in de jaren 1976-1977.

Deze manier van werken met wat uitgebreider melodie-materiaal wordt verder voortgezet in mijn Octet (1979).

Het gebruik van vier trompetten vindt zijn oorzaak in mijn blijvende belangstelling de menselijke ademhaling als de maat voor muzikale periodisering te gebruiken: de door de trompettisten te spelen akkoorden zijn zo geschreven dat tussendoor rustig kan worden ademgehaald.

Dit stuk kan met of zonder dirigent worden gespeeld. Als er erg veel repetitietijd beschikbaar is, kan men al luisterend uit de tekens van de vibrafoon gaan leren afleiden wanneer men naar de volgende maat over moet gaan. Op die manier kan Music for a Large Ensemble dan als een stuk kamermuziek in zeer grote bezetting worden beschouwd.

Steve Reich

Louis Andriessen

Louis Andriessen werd op 6 juni 1939 in Utrecht geboren. Hij studeerde compositie bij zijn vader, Hendrik Andriessen en later bij Kees van Baaren aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Na het behalen van de compositieprijs van het conservatorium studeerde hij verder bij Luciano Berio in Milaan (1962-1963) en in Berlijn (1964-1965). Sinds 1974 is hij leraar instrumentatie aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Andriessen schreef o.a. *Series* voor twee piano's (1958-1964), *Nocturnen* voor sopraan en kamerorkest (1959), *Ittrospezione II* voor groot orkest (1963), *Registers* (1963) en met J. Bernlef, *Souvenirs d'enfance* (1969; uitg. Querido, Amsterdam) voor piano, *Anachronie I* voor orkest (1969), *Contra tempus* voor 22 musici (1967-1968), *Spektakel* voor ensemble met jazz-musici (1970), *Melodie* voor blokfluit en piano (1972-1974; uitg. Schott, Londen), *De Staat* (1973-1976), *Il Principe* (1973-1974), *Hoketus* (1976-1977), elektronische muziek (o.a. *Il Duce*, 1973). Hij was co-auteur van de collectieve opera *Reconstructie* (1969). In 1972 richtte hij het blaasorkest De Volharding op, waarvoor hij een gelijknamig stuk en *On Jimmy Yancey* (1972) schreef. Verder schreef hij politieke stukken zoals *Volklied* (1971) en *Workers Union* (1975), toneelmuziek (voor stukken van Arrabal en Beckett), filmmuziek (o.a. *The Family*) en muziektheater (*Mattheus Passie*, 1976 en *Orpheus*, 1977).

Louis Andriessen ontving de Matthijs Vermeulen-prijs 1977 voor zijn compositie *De Staat*.

Louis Andriessen over Mausoleum

'Mausoleum is een hommage aan de grote russiese revolutionair Michail Bakoenin (1814-1876), leider van revoluties, oprichter van geheime revolutionaire genootschappen, tegenstander van Marx, filosoof en anarchist, een man, 'voor wie nooit een standbeeld opgericht is en nooit zal worden', zoals Hans Magnus Enzenberger zegt in zijn aangrijpende gedicht 'M.A.B.' uit de bundel Mausoleum.

De gekozen Bakoenin-citaten in mijn stuk vormen tezamen min of meer de basis-principes van de filosofie van het anarchisme. Tegen het eind van het stuk wordt een tekst van A. Arnould gezongen (alles in het russies), een zwitserse journalist die Bakoenin de laatste jaren van zijn leven goed gekend heeft ('Ik hield van Bakoenin, ik hield van hem zoals hij was: machtig en onbewust' etc.).

Muzikaal gezien berust Mausoleum op een streng principe: het gehele werk is gebaseerd op één interval: de grote secunde.

Alle harmonieën, meestal vierstemmig, bestaan uit een samenstelling van twee grote secundes.

Alle melodieën bestaan uit een grote secunde, en als er een toon bijkomt is het een kleine secunde daarboven.

Het tempo van het stuk heeft ook een dergelijke tweedeling: de tegenstelling langzaam-snel, zowel in het groot: de eerste helft van het stuk is snel en de tweede helft langzaam, als in het klein: het contrast tussen de eerste maat en de tweede maat, bijvoorbeeld.

In het ritme van het stuk wordt weer op een andere wijze een tweedeling toegepast: veelvuldig wordt gebruik gemaakt van de 'hoketus'-techniek: de melodie wordt per toon, of akkoord, verdeeld over (meestal gelijke) groepen instrumenten.

Het stuk is geschreven voor een groot heterogeen ensemble, waarin de acht hoorns een centrale positie innemen.

Het werk duurt 30 minuten.

Bij de voorbereidingen van de teksten ontving ik veel hulp van Arthur Lehning; Bella Bekker heeft me bijgestaan met de fonetische notatie van het russies.'

Tekst Mausoleum

'De mens, geboren in een maatschappij van woestelingen, blijft, op zeer weinige uitzonderingen na, ruw.

Geboren in een maatschappij die door priesters bestuurd wordt, wordt hij een idioot, een huichelaar; in een dievenbende wordt hij waarschijnlijk een dief; uit de bourgeoisie geboren zal hij een uitbouter van andermans arbeid worden en heeft hij het ongeluk geboren te worden in de maatschappij der halfgoden die deze aarde regeren: edelen, vorsten, koningskinderen, dan zal hij een verachter, een onderwerper der mensheid worden, een tiran.

Ik ben niet werkelijk vrij wanneer niet alle menselijke wezens om mij heen, mannen en vrouwen, eveneens vrij zijn.

Laat ons de overwinningen van het kwaad met alle instellingen van het onrecht in al zijn vormen vernietigen. Laat ons de broederschap scheppen, dat wil zeggen: het gelijke recht van een ieder door de solidariteit van allen, de vrijheid in de gelijkheid.

Wie staat zegt, zegt vesting- zegt gewelddadige scheiding van een deel van de mensheid van alle andere delen, eveneens opgesloten in andere staten; zegt rivaliteit, concurrentie en voortdurende oorlog der staten; zegt verovering, roof en moord naar buiten en naar binnen voor de glorie van het vaderland: onderdrukking en gelegaliseerde en gereglementeerde uitbuiting van de arbeid van het volk in het belang van een heersende minderheid.

Wij willen dus de afschaffing van de staat, omdat hij geen andere taak heeft dan de bescherming van het individuele eigendom; en wij willen de afschaffing van het individuele eigendom, omdat, zolang dit bestaat er noodzakelijkerwijs ongelijkheid zal zijn.

In plaats van het individuele eigendom willen wij het gemeenschappelijk eigendom, en in plaats van de staten de steeds meer universele organisatie der menselijke samenleving door middel van de vrije federatie van productieve associaties.'

Michail Bakoenin

Ik hield van Bakoenin.

Ik hield van hem met al zijn gebreken, met al zijn ondeugden.

Ik hield van hem zoals hij was: machtig en onbewust, goed en onbarmhartig, edelmoedig van hart en ontbloot van moreel gevoel en gezond verstand.

Onvolkomen, onverantwoordelijk.

Zo was Bakoenin, die men kan haten, bewonderen of veroordelen, maar die een kracht was als de natuurelementen.

Arthur Arnould

Het Nederlands Blazers Ensemble

Het Nederlands Blazers Ensemble ontstond in 1959 uit een groep leerlingen van het Amsterdams Conservatorium en het Muzieklyceum. Tot 1970 stond het Ensemble onder leiding van Edo de Waart, voormalig hoboïst van het Ensemble. Het NBE heeft vooral in de eerste jaren na de oprichting baanbrekend werk verricht; kamermuziek was toen nog voornamelijk het terrein van gerenommeerde strijkensembles.

Sinds 1970 speelt het NBE, voor zover de bezetting en aard van de muziek dit toelaten, zonder dirigent en is sindsdien uitgegroeid tot een hecht ensemble; de spelers bepalen gezamenlijk het programmabeleid en organiseren zoveel mogelijk zelf. Het repertoire wordt voortdurend vernieuwd met zowel nieuwe, als onbekende stukken uit het verleden, die uit allerlei bibliotheken in binnen- en buitenland tevoorschijn komen. Eigentijdse componisten schrijven voor het NBE en er wordt geregeld hedendaagse Nederlandse muziek uitgevoerd. 'De Staat' van Louis Andriessen is enkele malen met groot succes gespeeld, het laatst in het Holland Festival 1978.

Door de zeer gevarieerde programma's, het samenwerken met acteurs ('Historie du Soldat, De Knop), met Koot en Bie van het Simplistisch Verbond en de keuze van de te bespelen zalen zoals Paradiso, en ook in circustenten en in de open lucht, heeft het Nederlands Blazers Ensemble het traditionele kamermuziekaanbod vernieuwd en uitgebreid. Hierdoor is een groot en gedifferentieerd publiek ontstaan. Ook in educatief opzicht heeft deze werkwijze zin gehad; er zijn talloze blazersgroepen ontstaan, gebaseerd op de research van het NBE.

Voor zover de orkest-activiteiten van de blazers dit toelaten — alleen al bij de kerngroep zijn 7 orkesten betrokken — maakt het Ensemble regelmatig concertreizen. In het voorjaar '79 heeft het NBE voor de derde maal een tournee gemaakt door de USA, waaraan ook Koot en Bie meewerkten. In 1980 gaat het NBE naar Australië voor concerten in de Festivals van Perth en Adelaide.

Reinbert de Leeuw

Reinbert de Leeuw studeerde piano en muziektheorie aan het Muzieklyceum te Amsterdam. Als leerling van Jaap Spaanderman legde hij in 1964 het eindexamen solospel met onderscheiding af. Daarvoor had hij reeds, eveneens met onderscheiding, het eindexamen voor de theoretische vakken gedaan. Voorts studeerde hij compositie bij Kees van Baaren. Sinds 1963 is hij leraar ensemble moderne muziek aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag.

Als musicus legt hij zich in het bijzonder toe op concerten die gewijd zijn aan stromingen en componisten uit de 20ste eeuw, waarbij de concerten een duidelijke samenhang tonen (de zgn. Rondom-concerten). Hierbij treedt

hij als pianist en als dirigent op. Als pianist hebben vooral zijn interpretaties van de muziek van Erik Satie de aandacht getrokken. Composities o.a.: Quartetto per archi (Gaudefamus prijs 1964), Music for piano I (1964), Music for piano II (1966), Hymns and Chorals (1970), Abschied, Symphonische Dichtung für grosses Orchester (1974).

Als componist was hij samen met Louis Andriessen, Hugo Claus, Misha Mengelberg, Harry Mulisch, Peter Schat en Jan van Vlijmen betrokken bij het operaproject 'Reconstructie', dat in het Holland Festival 1966 werd opgevoerd. Tezamen met Jan van Vlijmen en Harry Mulisch componeerde hij de opera 'Axel', die werd uitgevoerd in het Holland Festival 1977. Publikaties: 'Charles Ives' (samen met J. Bernlef) en de essay-bundel 'Muzikale Anarchie', beide uitgegeven door de Bezige Bij. Reinbert de Leeuw dirigeerde Antheil's Jazz Symphony en Ballet Mécanique, uitgevoerd door het Nederlands Blazers Ensemble in het Holland Festival 1976.

Lucas Vis

Lucas Vis (1947) studeerde aan het Conservatorium in Amsterdam. Op 20-jarige leeftijd nam hij deel aan een dirigentencursus o.l.v. Bruno Maderna in Salzburg, waarna Maderna hem vroeg als assistent voor de dirigentencursus van 1969. In 1971 won Lucas Vis de Koussevitsky-prijs in Tanglewood. Sindsdien dirigeerde hij o.a. het Residentie-Orkest, Concertgebouworkest, Limburgs Symphonie Orkest, Nederlands Blazers Ensemble en in het buitenland onder meer het Royal Philharmonic Orchestra, B.B.C. Symphony Orchestra, de radio-orkesten te Parijs, Keulen, Berlijn, Baden-Baden, Milaan.

Sedert september 1976 is Lucas Vis vaste dirigent en muzikaal directeur van het Nederlands Balletorkest en ook trad hij veelvuldig op als gastdirigent, zoals bij de Nederlandse Opera Stichting en bij Het Brabants Orkest, Het Nederlands Kamerorkest en in de 'Maggio Musicale'.

**Lees ook het HOLLAND FESTIVAL-magazine.
Een leesbaar kunstmagazine en waardevol souvenir.
Alle achtergronden plus agenda van dag tot dag.
In elke kiosk voor f 3,-.**
